

MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA
Vinkkivihko Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Anttila Nelma
Vittikko Mimma

Opinnäytetyö
Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2019

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi

Tekijä	Nelma Anttila ja Mimma Vittikko	2019
Ohjaaja(t)	Sari Leppälä ja Raimo Vähänikkilä	
Toimeksiantaja	Pellon kunta, varhaiskasvatus	
Työn nimi	Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa Vinkkivihko Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle	
Sivu- ja liitesivumäärä	35 + 16	

Opinnäytetyömme aiheena oli mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Media-
kasvatus kuuluu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja näin ollen media-
kasvatus kuuluu varhaiskasvatuksen arkeen. Varhaiskasvatussuunnitelman
perusteet ja varhaiskasvatustilaki velvoittavat kunnat toteuttamaan mediakasva-
tusta varhaiskasvatuksen piirissä. Toimeksiantajana työllemme toimi Pellon
kunnan varhaiskasvatus. Toteutimme työmme toiminnallisena opinnäytetyönä.

Mediakasvatuksen tehtävänä on opettaa lapsille arjen mediataitoja. Mediataito-
jen avulla lapset oppivat toimimaan erilaisissa medioissa turvallisesti ja kriitti-
sesti. Tarkoituksenamme oli laatia Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilo-
stölle vinkkivihko mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Tarkoitus oli näyt-
tää käytännössä mediakasvatuksellista toimintaa päiväkodissa.

Tavoitteenamme oli tehdä vinkkivihko mediakasvatuksesta varhaiskasvatuk-
sessa Pellon kunnan varhaiskasvatukselle. Vinkkivihko sisältää mediakasvatuk-
sen määritelmän, mediakasvatuksen toteutusmuodot ja näkökulmat sekä käy-
tännön vinkkejä mediakasvatuksen toteuttamisesta varhaiskasvatuksen piirissä.
Tavoitteena oli Pellon kunnan varhaiskasvatuksessa toimivien työntekijöiden
mediakasvatustaitojen lisääminen. Tavoitteena oli innostaa varhaiskasvatuksen
henkilöstöä hyödyntämään mediakasvatuksellista toimintaa arjen eri tilanteissa
viikoittain.

Ohjasimme mediakasvatuksellista toimintaa varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvil-
le lapsille. Opetimme lapsia käyttämään tablettia. He saivat ottaa valokuvan
lempipaikastaan päiväkodissa. Sen jälkeen jokainen lapsi sai osallistua siirtä-
mään kuvat tietokoneelle. Kuvat tulostettiin, leikattiin, laminoitiin ja niistä tehtiin
yhdessä muistipelikortit, jotka jäivät varhaiskasvatuksen käyttöön. Muistipelikor-
tit ovat osana pedagogista toimintaa varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi tuo-
timme lasten kanssa uutiset. Lapset saivat osallistua uutisten tuottamiseen:
suunnittelusta toteuttamiseen. Uutisten aiheet tulivat lapsilta. Toiminta päättyi
tunnetaitotuokioon, jonka jälkeen lapset antoivat toiminnasta palautetta. Lapset
saivat valita joko peukalon tai surunaamahymiön.

Asiasanat: varhaiskasvatus, mediakasvatus, monilukutaito

School of Social Services, Health and Sports
Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Nelma Anttila ja Mimma Vittikko	2019
Supervisor	Sari Leppälä ja Raimo Vähänikkilä	
Commissioned by	The Early Childhood Education of the Municipality of Pello	
Subject of thesis	Media Education in Early Childhood Education A Tip Folder for the Staff of the Early Childhood Education of the Municipality of Pello	
Number of pages	35 + 16	

The subject of our thesis was media education in early childhood education. Media education was a part of the bases of the early childhood education program and thus media education belongs to the every-day life of early childhood education. The bases of the early childhood education plan and the law of early childhood education obligate municipalities to execute media education in early childhood education. The commissioner of our thesis was the early childhood education of the municipality of Pello. Our thesis as practical-based

The mission of media education was to teach children the media skills of every-day life. With media skills, children learn to act safely and critically in different kinds of media. Our intent was to compose an idea tip folder about media education in early childhood education for the staff of the early childhood education of the municipality of Pello. The purpose was to show media educational activity in a day care centre in practice.

Our goal was to make an idea folder about media education in early childhood education for the early childhood education of the municipality of Pello. The idea folder includes the definition of media education, the ways of executing media education, the different points of view of media education and practical tips about executing media education in early childhood education. Other goals are to increase the media education skills of the employees of the early childhood education of the municipality of Pello and to inspire the staff of the early childhood education to utilize media educational activity in different situations of the every-day life weekly.

We supervised media educational activity for the children in early childhood education. We taught the children to use a tablet computer. They took a picture of their favorite place in the day care centre. After that, every child could participate in the process of importing the pictures into a computer. The pictures were printed out, cut into pieces, laminated and they were made into memory game cards together, which were left for the early childhood education to use. The memory game cards are a part of pedagogical activity in the every-day life of early childhood education. We also produced news with the children. The children participated in the production of the news: from planning to executing. The

subjects of the news came from the children. The activity ended with a moment of learning how to express feelings, after which the children gave feedback of the activity. The children could choose either a thumbs up emoticon or a sad face emoticon.

Keywords: early childhood education, media education, multiliteracy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	5
2.1	Opinnäytetyön aihe, tausta ja toimintaympäristö	5
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	6
3	MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA.....	7
3.1	Varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja mediakasvatus	7
3.2	Pedagoginen dokumentointi	9
3.3	Mediakasvatuksen tavoitteet, päämäärät ja näkökulmat.....	10
3.4	Mediakasvatuksen toteutusmuodot	13
3.5	Mediakasvatuksessa harjoiteltavat taidot.....	15
3.6	Mediakasvatuksen sisällölliset osa-alueet	17
3.7	Mediakasvatus käytännössä.....	19
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	22
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	22
4.2	Toiminnan suunnittelu ja toiminta Pellon päiväkodissa	22
4.3	Vinkkivihko ja sen sisältö	26
5	OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN ARVIOINTI	27
5.1	Opinnäytetyön arviointi	27
5.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	28
6	POHDINTA	30
	LÄHTEET	33
	LIITTEET	34

1 JOHDANTO

Media sisältöineen on yleistynyt arjessamme. Yleistyminen tekee mediakasvatuksesta entistä ajankohtaisempaa. Varhaiskasvatus tarvitsee erilaisia menetelmiä mediakasvatuksen toteuttamiseen, koska mediateknologia ja sen muodot muuttuvat ja kehittyvät nopeasti. Varhaiskasvatuksen henkilökunta voi kokea, että opiskelujen aikana tai omasta lapsuudesta saadut ja opitut tiedot eivät enää tarjoa riittävää apua ja tukea mediakasvatukseen. Sen vuoksi ajankohtainen tieto mediakasvatuksesta sekä vinkit luovien ja toiminnallisten tehtävien toteuttamiseen tulevat tarpeeseen. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 6.)

Varhaiskasvatuksen perusteet liittävät mediakasvatuksen osaksi minä ja meidän yhteisöimme osaamisen aluetta. Tehtävänä on mahdollistaa lasten aktiivisen toiminnan ja ilmaisun tukeminen yhteisössä. Mediakasvatuksessa ohjataan lapsia vastuulliseen median käyttöön huomioiden oma ja toisten hyvinvointi. Monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologia liitetään osaksi laaja-alaista oppimista. Ne ovat mukana arkipäivämme vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Taitojen kehittymisen tukeminen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. (Opetushallitus 2018, 26, 44-45.)

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa vinkkivihko mediakasvatuksesta Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Vinkkivihko käsittelee mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on tuoda varhaiskasvatuksen henkilökunnalle tietoa mediakasvatuksesta. Ohjasimme Pellon kunnan päiväkodin lapsille mediakasvatukseen pohjautuvaa toimintaa kolmen päivän ajan. Ohjattujen toimintojen tavoitteena oli antaa henkilökunnalle ideoita mediakasvatuksen toteuttamiseen. Osallistimme lapsia mediakasvatukselliseen toimintaan valo- ja videokuvaamisen kautta. Tavoitteena oli tutustuttaa lapset tabletin avulla median tuottamiseen. Lapset oppivat valo- ja videokuvaamaan tabletilla ja hyödyntämään omaa mielikuvitusta luodessa itsensä näköistä mediaa.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Opinnäytetyön aihe, tausta ja toimintaympäristö

Media on keskeisessä ja merkittävässä roolissa lasten elämässä. Media näyttyy lapsille joka päivä. Lasten ensimmäiset mediakokemukset tulevat äänikokemusten kautta ennen syntymää. Lapsista kasvaa monipuolisia mediankäyttäjiä kouluikänsä mennessä. Lapsi tutustuu mediaan satujen, elokuvien ja musiikin kautta. Mediansisällöt näkyvät lapsen leikeissä ja puheessa sekä sosiaalisissa suhteissa. Media ja mediakulttuuri on yksi kasvatuksen voimavaroista. Mediakasvatus haastaa työntekijöitä varhaiskasvatuksen piirissä. Mediakasvatuksesta tulee hankkia tietoa, koska koulussa saatu tieto ei välttämättä riitä. Mediakasvatus on osa kasvatuskumppanuutta, joten sen toteuttaminen on perheiden ja kasvattajien yhteinen tehtävä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 6.)

Opinnäytetyömme aihe kiinnostaa meitä siksi, koska mediakasvatus on aiheena ajankohtainen. Haluamme viedä mediakasvatuksen tuomia mahdollisuuksia varhaiskasvatuksen työntekijöille. Toteutamme opinnäytetyömme vuorovaikutustaitojen näkökulmasta. Yhteiskunnallisella tasolla mediakasvatus varhaiskasvatuksessa kiinnostaa päättäjiä ja yhteiskunnan jäseniä siinä mielessä, että miten lapset oppivat median kautta. Ehdotimme Pellon varhaiskasvatuksen esimiehelle, että laadimme vinkkivihkon varhaiskasvatuksen työntekijöille. Esimies innostui aiheesta ja kertoi sen olevan tärkeä ja ajankohtainen Pellon varhaiskasvatuksessa.

Toimintaympäristönä opinnäytetyössämme toimii Pellon päiväkotitoiminta. Pellon päiväkotitoiminta on kunnallinen päiväkotitoiminta, jossa on kolme osastoa. Lisäksi päiväkotitoimintaan kuuluu erillinen Turtolan ryhmäperhepäiväkotitoiminta. Päiväkodissa pienten ryhmä on nimeltään Pirpanat, isojen ryhmä Vekkulit ja sisarusryhmä Ryhmis. Pirpanoiden lapset ovat iältään 0-3-vuotiaita. Vekkulit ovat iältään 3-6-vuotiaita. Sisarusryhmän

lapset ovat 0-6-vuotiaita. Varhaiskasvatuksen esimiehenä toimii Kaisu Rautio. Päiväkodissa painotetaan tämän kevään aikana tunne- ja kaveritaitoja. Huomioimme tunne- ja kaveritaidot työmme toiminnallisessa osuudessa. Toiminnallisen osuuden toteutamme Vekkuleiden ryhmässä.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on lisätä Pellon kunnan varhaiskasvatuksen työntekijöiden mediakasvatustaitoja. Tavoitteenamme on luoda Pellon kunnan varhaiskasvatukselle vinkkivihko mediakasvatuksesta. Vinkkivihko sisältää tietoa mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa ja miten mediakasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi ohjaamme lapsille toimintaa, joka pohjautuu mediakasvatukseen ja sen teoriaan. Huomioimme ohjauksessa lasten kehitystason ja lapsilähtöisyyden. Ohjaamme lapset tekemään muistipelikortit medialaitetta apuna käyttäen. Muistipelikortit jäävät päiväkodille lasten käyttöön. Vinkkivihko jää vahvistamaan varhaiskasvattajien ammattitaitoa mediakasvatuksen osalta.

3 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatustilaki, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja mediakasvatus

Varhaiskasvatustilaki säätelee sen, että lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen. Laki säätelee, miten varhaiskasvatusta tulee järjestää ja tuottaa sekä millainen varhaiskasvatuksen tietovarannon on oltava. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Varhaiskasvatustilaki mahdollistaa alle kouluikäisten lasten varhaiskasvatuksen. Erityisten olosuhteiden vaatiessa kouluikäinen on oikeutettu varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 1. 1 §)

Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus. Varhaiskasvatuksessa painotuu pedagogiikka. (Varhaiskasvatustilaki 540/2018 1. 2 §)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on yhtenä kohtana lapsen laaja-alainen osaaminen. Varhaiskasvatus luo pohjaa lapsen laaja-alaiselle osaamiselle. Edellä mainittu osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamasta kokonaisuudesta. Osaamiseen kuuluu myös kyky käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Lapsen arvomaailma ja asenteet vaikuttavat siihen, miten lapsi käyttää tietoja ja taitoja. Maailma muuttuu ja laaja-alaisen osaamisen tarve kasvaa. Laaja-alaista osaamista tarvitaan läpi elämän. Ihminen kasvaa yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Laaja-alainen osaaminen alkaa lapsuudessa ja jatkuu vanhuuteen saakka. Varhaiskasvatussuunnitelmassa, esiopetussuunnitelmassa ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa yhtenä osana on laaja-alainen osaaminen. (Opetushallitus 2018, 23-24.)

Laaja-alaisen osaamisen osa-alueita on viisi: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, osallistuminen ja vaikut-

taminen. Nämä viisi osa-aluetta toteutetaan varhaiskasvatuksessa oppimisen kautta. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Ajattelu ja oppiminen muodostavat pohjan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. (Opetushallitus 2018, 23-24.)

Varhaiskasvatus on tukemassa lasten ajattelun ja oppimisen taitoja. Kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää erilaisia näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Lasten kulttuurisen osaamisen ja heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojensa edistäminen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten hyvinvointia ja turvallisuutta. Varhaiskasvatus ohjaa lapsia tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Lasten myönteistä suhtautumista tuetaan varhaiskasvatuksessa. Monilukutaito on perustaito, jonka avulla ymmärretään ympäröivän maailman viestejä kulttuurisesti ja moninaisesti. Yksi osa monilukutaitoa on se, että lapsia innostetaan kokeilemaan viestejä myös digitaalisissa ympäristöissä. Monilukutaito on yksi osa mediakasvatusta ja sen toteuttamista. (Opetushallitus 2018, 24-27.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mediakasvatus kuuluu oppimisen eri alueisiin. Oppimisen alueita on viisi: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Mediakasvatus kuuluu minä ja meidän yhteisömme - osioon. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatus tukee lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhtenä yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvattajat tutustuvat lasten kanssa erilaisiin medioihin ja mediantuottamista kokeillaan leikinomaisesti turvallisessa ympäristössä. Lapsen elämään kuuluu erilaisia mediasisältöjä, joita pohditaan lasten kanssa yhdessä. Pohdintaan kuuluu harjoitella lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapset oppivat käyttämään mediaa vastuullisesti toiset huomioon ottaen ohjaamisen kautta. Median eri teemoja voidaan käsitellä liikunnallisten leikkien, piirtämisen ja draaman keinoin. (Opetushallitus 2018, 40-46.)

3.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen yksi keskeisimmistä työmenetelmistä. Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteuttamista, arviointia ja kehittämistä. Dokumentointia kuvataan prosessina, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärryksen pedagogisesta toiminnasta. Sillä mahdollistetaan lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. (Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 23.)

Pedagogisella dokumentoinnilla tuotetaan tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Esimerkiksi valokuvat, piirroukset ja henkilöstön havainnot tarkastelevat lasten kehitystä ja oppimista. Lapsilla jo olemassa olevat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet saadaan näkyviksi pedagogista dokumentointia hyödyntäen. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa toiminnan suunnittelun olemassa olevien tietojen ja taitojen pohjalta. (Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 23.)

Tavoitteena suunnitelmallisessa dokumentoinnissa on se, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäisen lapsen, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisten vuorovaikutuksen luonnetta. Tarkoituksena on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Toteutimme ohjaamamme toiminnot lapsilähtöisyyden huomioiden. Toimintojen aikana ottamamme kuvat ovat osa Pellon päiväkodin pedagogista dokumentointia. Dokumentoinnissa saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työpajojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa lasten kiinnostuksen kohteita ja tarpeita vastaaviksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on pedagogisen dokumentoinnin yksi osa. Pedagogista dokumentointia tarvitaan siinä, kun arvioidaan lasten kehitystä ja oppimista. (Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2017, 23.)

3.3 Mediakasvatuksen tavoitteet, päämäärät ja näkökulmat

Alle kouluikäiset lapset elävät keskellä erilaisia medioita. Pienet lapset elävät maailmassa, jossa lapset tulevat maailmanlaajuisen kulutuskulttuurin kohteiksi. Media näkyy varhaiskasvatuksessa monella tapaa, kuten sisustuksessa, leluissa, kirjoissa ja leikeissä. Toiset lapset ovat kiinnostuneempia mediasta kuin toiset. Tämä seurauksena on sen, että median vaikutuksesta lapset voivat löytää toisensa. Asialla on myös kääntöpuoli; media voi erottaa lapsia toisistaan. Median kuluttaminen ja tuottaminen kehittyvät sosiaalisissa tilanteissa aikuisten, kuten vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa. (Lehtikangas & Mulari 2016, 28-30.)

Osa lapsen kasvatuksesta on mediakasvatusta. Aikuiset suojelevat lasta median haitallisilta vaikutuksilta. Aikuisen tulee kuitenkin tarjota lapsille myönteisiä kokemuksia mediasta. Lapsilla on oikeus saada mediakasvatusta. Oikeuksiin kuuluu saada mediakasvatusta digitaalisissa ympäristöissä. Mediakasvatus tarjoaa mahdollisuuden vahvistaa lapsen ja aikuisen välistä suhdetta. Varhaiskasvatuksessa mediakasvatusta voi käyttää niin, että lapsen ja aikuisen välinen suhde vahvistuu. Mediakasvatus helpottaa kodin ja varhaiskasvatuksen välistä vuorovaikutusta. Esimerkiksi tiedotteet on helppo laittaa kännykän välityksellä vanhemmille. Moniammatillisessa yhteistyössä saa myös tärkeitä näkemyksiä ja tukea mediakasvatuksen toteuttamiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019)

Mediakasvatus on mediataitojen harjoittamista ja sillä kehitetään kriittistä medialukutaitoa. Medialukutaito on nykypäivän yksi kansalaistaidoista. Mediakasvatuksen toiminnan tehtävänä on edistää median käyttötaitojen kehittymistä ja kykyä hyötyä ja nauttia mediasta ja sen mahdollisuuksista. Tasapainoinen mediasuhteen luominen on tavoitteena mediakasvatuksessa. Lapsi on mediakasvatuksen keskiössä ja mediakasvatuksessa lapsi on mediakulttuurissa elävä

yksilö, joka elää ja toimii suhteessa ympäröiviin medioihin, joihin hän tutustuu ja joita hän tutkii. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 10.)

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa pohjautuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen kasvatuksellisista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen yksi keskeisimmistä periaatteista on lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Mediakasvatus on yksi osa kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 10-11.)

Mediakasvatuksen päämääränä varhaiskasvatuksessa on kehittää lapsen ymmärrystä mediakulttuurista ja vahvistaa lapsen mediataitoja. Lapsen tulisi osata hyödyntää vähitellen mediaa tiedollisiin, taidollisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin koko elämänsä ajan. Varhaiskasvatuksessa lapsen kykyä toimia vastuullisesti median parissa edistetään ja toisten hyvinvointi otetaan huomioon. Mediakasvatuksessa elämyksellinen, kokemuksellinen ja leikillinen oppiminen tukevat lapsen mahdollisuuksia toimia aktiivisesti yhteisössään ja edesauttaa osallisuuden tunteen syntymistä. Lapsille annetaan mahdollisuus suunnitella toimintaa, osallistua päätöksentekoon ja toimia arjen erilaisissa tilanteissa. Toiminnan tulokset kerrotaan lapsille, niitä tutkitaan ja niistä keskustellaan. Toimintaprosessi on tuotosta tärkeämpi. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 10-11.)

Mediakasvatusta tarkastellaan neljästä eri näkökulmasta: taidekasvatuksellisesta, teknologiakasvatuksellisesta, yhteiskunta- ja kulttuurikriittisestä ja suojeluksellisesta näkökulmasta. Mediakasvatuksen toteuttamiseen tarvitaan seuraavat käsitteet: mediakulttuuri, media, mediataidot, kriittinen medialukutaito, mediakasvattaja ja kommunikaatio. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7-9.)

Taidekasvatuksellisen näkökulman tehtävänä on keskittyä median sisältöihin ja omaan tuottamiseen. Teknologiakasvatuksellisen näkökulman tehtävänä on hyödyntää tietotekniikkaa kasvatustyössä ja mahdollistaa teknisten laitteiden käyttö opetuksessa tai opetuksen kohteena. Yhteiskunnallisesti ja kulttuurikriitti-

sesti mediakasvatuksen tehtävänä on painottaa median taustoja ja rakenteita ja analysoida sisältöjä ja pohtia vaikuttavuutta. Lasta suojellaan median haitallisilta vaikutuksilta suojelullisen näkökulman avulla. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7-8.)

Mediakulttuuri on medioiden kyllästävä kulttuuria. Mediakulttuurissa mediaesitykset ja kommunikaatio ovat median välityksellä kulttuurin keskiössä. Media puolestaan on viestinnän väline, kuten kuva, mainoskuva, uutiskuva, kirja, radio, televisio, tietokone, matkapuhelin, tekstiviesti ja uutiset. Mediataitoihin kuuluu kykyä hankkia tietoa median avulla ja mediasta. Taitoihin kuuluu lukea erilaisia mediatekstejä, eritellä ja tulkita erilaisia mediasisältöjä, hallita medialaitteita ja viestiä medialaitteita käyttäen. Mediataitoihin sisältyy kyky valita itselle sopivia medioita ja sisältöjä ja analysoida vastaanottamaansa tietoa ja viihdettä. Vuorovaikutuksessa oleminen median kautta ja toimiminen omassa yhteisössään ovat myös osa mediataitoja. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7.)

Yksi mediakasvatuksen keskeisistä tavoitteista on kriittinen medialukutaito. Kriittinen medialukutaito harjoittaa mediataitoja. Se on kykyä analysoida, tulkita, luoda, ilmaista, osallistua, kyseenalaistaa ja käyttää mediaa omiin ja yhteisiin tarpeisiin. Mediakasvattaja opettaa lapsille mediataitoja ja medialukutaitoa. Hän tutustuu mediassa meneillä oleviin ilmiöihin, suunnittelee ja toteuttaa mediakasvatusta ja on tietoinen turvallisesta mediankäytöstä. Kommunikaatio on toiselta nimeltään viestintä. Sillä tarkoitetaan yhteisten merkitysten antamista ja rakentamista ja merkitysten vaihtoa medialaitteiden avulla. Kommunikaatio synnyttää yhteisöllisyyttä, välittää tietoja ja arvoja. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7.)

Medialukutaidon yksi keskeisimmistä asioista on tuottaa ja ottaa vastaan erilaisia mediatekstejä. On tärkeää, että osaa kommunikaation sosiaaliset käytännöt, joissa mediatekstejä tuotetaan ja vastaanotetaan. Medialukutaitoon liittyy edellä mainittu kriittinen medialukutaito. Yhdysvalloista lähteneitä perusperiaatteita

kriittisessä medialukutaidossa on viisi. Kaikkien mediaesitysten tulee olla konstruktioita, esitykset on konstruoitu siten, että esityksiin on käytetty niille ominaista kieltä, jokainen ihminen kokee median tuoman viestin eri tavalla, mediaan sisältyy arvoja ja erilaisia näkökulmia. Monet mediaviestit on luotu tuottamaan rahaa tai valtaa. Peruseriaatteet ovat tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen arjessa. (Kupiainen & Sintonen 2009, 123-124.)

Kun varhaiskasvatuksen ammattilaiset alkavat suunnitella mediakasvatuksen toteuttamista, on hyvä pohtia mediakasvatuksen arvoperustaa ja päämääriä varhaiskasvatuksessa. On tärkeää miettiä, miten lapsen mediataitoja tulisi tukea ammattimaisella tavalla. Ensimmäisenä tulee pohtia sitä, millainen mediankäyttäjä kasvattaja on. Pohdinnassa tulee läpi käydä sitä, mikä on työyhteisön näkemys mediakasvatuksesta ja lasten mediankäytöstä. On mietittävä, miten kasvatuskumppanuus toteutuu mediakasvatuksesta käsin. Lisäksi on pohdittava, miten mediakasvatusta toteutetaan nyt ja millaista tietoa mediakasvatuksesta on jo olemassa ja miten lapsen mediakokemukset otetaan huomioon varhaiskasvatuksen arjessa. On myös mietittävä, miten ammattilaiset suhtautuvat lapsen medialeikkeihin sekä mitkä ovat henkilöstön tiedot ja taidot median turvataidoista ja mediasuojelun keinoista. Tämän lisäksi on hyvä selvittää, mikä on varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietämys osallistavasta mediakasvatuksesta ja siitä, millaista ohjatun mediakasvatuksen pitäisi olla sekä millaiset mahdollisuudet lapsella on omaehtoisien mediakasvatuksen toteuttamiseen. Tärkeää on myös, miten varhaiskasvatuksen ammattilaiset haluavat toteuttaa mediakasvatusta ja minkälaisia toimenpiteitä se vaatii. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa, 10-11.)

3.4 Mediakasvatuksen toteutusmuodot

Mediakasvatusta voi toteuttaa monella eri tavalla. Toteuttamisessa tulee ottaa huomioon lapsilähtöisyys. Lapset saavat tietoa mediasta eri aistien avulla. Aistien avulla saadut tiedot luovat pohjaa mediasta tulleiden ilmiöiden ymmärtämiselle. Lapsella on luontainen tapa toimia ja tutkiva oppiminen ovat hyviä lähtö-

kohtia varhaiskasvatuksessa tapahtuvalle mediakasvatukselle. Mediakasvatus tulisi sisällyttää osaksi varhaiskasvatuksen arkea, se ei saisi olla irrallinen kokonaisuus. Lapselle ominaista on se, että hän oppii toiminnan kautta. Toimintatapoja on leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja taiteen eri osa-alueet. Tutkimisen avulla varhaiskasvattajat voivat tutkia yhdessä lasten kanssa erilaisia mediaesityksiä. Kohteeksi voidaan valita esimerkiksi kuvakirja tai lastenelokuva. Yhdessä pohditaan, kuka on tehnyt teoksen, mihin teoksella pyritään, kenelle se on tarkoitettu, mistä teos kertoo. Kirjoitetaan ylös yhdessä asioita ja sanoja teoksesta. Tehdään sanoista runoja, liimatkaa ne esimerkiksi kartongille. Tällainen on yksi esimerkki mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksen arjessa. (Henriksson, Niinistö, Pentikäinen & Ruhala 2006, 9-10.)

Liikkumisen kautta mediakasvatusta voi toteuttaa esimerkiksi mediassa esiintyvien hahmojen liikkumistapoja matkimalla. Hahmojen liikkeitä voi harjoitella myös siten, että tekee liikkeitä vuorotellen pieniä ja suuria, surullisia ja iloisia. Pohditaan, miltä hyvät ja pahat näyttävät mediaesityksissä. Kokeillaan hyvien ja pahojen ilmeitä, asentoja, liikkumista ja ääniä. Lopuksi keskustelun kautta käydään läpi, miltä kokeileminen tuntui. (Henriksson ym. 2006, 10-11.)

Taiteellisen kokemuksen kautta mediakasvatusta voi toteuttaa musiikillisesti, kuvallisesti, tanssillisesti ja draamallisesti. Taiteelliseen kokemukseen kuuluu myös kädentaidot ja lasten kirjallisuus. Taiteen toteuttaminen synnyttää oppimisen iloa, muotoa, ääniä, värejä, tuoksua, tuntemuksia ja aistikokemusten yhdistämistä. Lapsella on mahdollisuus tehdä sadusta totta ja todesta satua mielikuvituksen avulla. Lapsi poimii yksityiskohtia erilaisista mediaesityksistä ja näin kehittää ilmaisutaitoaan. Kädentaitoja hyödyntäen varhaiskasvattajat voivat asarrella lasten kanssa jonkin mediaesityksen pohjalta jokaiselle oman hahmon. Valmistamallaan hahmoillaan lapset voivat leikkiä medialeikkejä. (Henriksson ym. 2006, 11.)

Leikin kautta lapsi oppii ja kehittyy. Leikki on lapselle ominainen tapa toimia. Aikuinen huolehtii siitä, että lasten leikeille on riittävästi aikaa, tilaa ja välineitä.

Lasten leikkien ainekset koostuvat siitä, mitä lapsi nähnyt, kuullut ja kokenut. Leikkien sisältöön kuuluu asioita ympäröivästä todellisuudesta, mutta myös fiktiosta. Lasten omaehtoinen leikki on tärkeää. Leikin kautta lapset käsittelevät kokemiaan asioita. Leikeissä yhdistyvät liikkuminen, tunteet, ajattelu ja sosiaaliset suhteet. Roolileikit ovat leikkejä, joissa lapset samaistuvat esittämäänsä hahmoon. Roolileikin kautta lapset ilmaisevat kokemuksiaan, sosiaalisia suhteitaan ja tunteitaan. Varhaiskasvattajat voivat ohjata lapsille sisällä tai ulkona erilaisia roolileikkejä. (Henriksson ym. 2006, 12-13.)

Yksi tapa toteuttaa mediakasvatusta on lasten medialeikit. Lapset saavat nykyaikana paljon vaikutteita televisiosta ja eri medioista. Medialeikit ovat leikkejä, joissa esiintyy media jollakin tavalla. Medialeikkien sisältö saattaa rakentua suoraan mediasta tai leikkien sisältöön kuuluu vain yksityiskohtia mediaesityksistä, esimerkiksi lapset pukeutuvat roolihahmoille kuuluviin asusteisiin. Media välittää lapsille aggressiivisia leikkimalleja. Sotaleikit kuuluvat lapsuuteen. Sotaleikkien avulla lapsi käsittelee aggressioitaan. Jos leikki pysyy turvallisena, se on sallittavaa leikkiä. Aikuisen tulee asettaa rajat, jos lapsi vahingoittaa itseään tai leikkikavereitaan. Lapsen tulee saada näyttää kielteisiä tunteita vahingoittamatta itseään tai toisia lapsia. (Henriksson ym. 2006, 13.)

3.5 Mediakasvatuksessa harjoiteltavat taidot

Mediakasvatuksen avulla harjoitellaan turva- ja tunnetaitoja, sosiaalisia taitoja, median vastaanottamista, tuottamista ja kommunikoinnin taitoja. Turvataitoja opettamalla lapset säästyvät median haitallisilta vaikutuksilta. Turvataitoihin sisältyvät seuraavat asiat: lapsi käyttää mediaa aikuisen valvonnassa, lapsi katsoo aikuisen ennalta arvioimia sisältöjä, median käyttö sovitaan aikuisen kanssa, lapsi kertoo mediakokemuksistaan aikuiselle, ohjelmien ja pelien ikäraajat ja symbolit tunnetaan ja niitä noudatetaan. Jos lapsi pelkää jotakin mediassa olevaa asiaa, laite suljetaan. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17.)

Media herättää lapsissa tunteita ja tuottaa heille tunnekokemuksia. Lapsille tulee antaa tietoa erilaisista tunteista ja heille tulee opettaa tunteiden tulkitsemista. Mediakasvatuksen avulla harjoitellaan tunnistamaan tunteita ja hallitsemaan niitä. Mediakasvatus opettaa lapsille oman mediasuhteen ja -käyttäytymisen arviointia ja säätelyä ja omien mediatarpeiden tunnistamista. Lasten kanssa tulee keskustella mediaesitysten herättämistä tunteista. Mediaesitykset voivat aiheuttaa esimerkiksi ilon ja surun tunteita. Varhaiskasvattajat nimeävät ja tunnistavat tunteita lasten kanssa. Lasten kanssa katsotaan kuvia, kuunnellaan musiikkia, ääniä ja puhetta. Yhdessä aikuiset ja lapset miettivät, mitä tunteita ne herättävät. Aikuiset keskustelevat lasten kanssa heidän mediankäytöstään ja sen aiheuttamista iloista ja suruista. Lasten kanssa on hyvä pohtia, mihin mediaa tarvitaan ja käytetään. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18.)

Mediakasvatuksessa harjoitellaan myös sosiaalisia taitoja. Lapset katsovat esimerkiksi televisioita kavereiden kanssa. Median tuottaminen on yhteistä toimintaa, jossa jokaisen osaaminen on tärkeää. Sosiaaliset taidot ovat tärkeässä roolissa mediakasvatuksen työtavoissa, kuten keskusteluissa ja mediaesityksissä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan siten, että lapsille annetaan sopivia tehtäviä. Tehtävien pohjalta koostetaan esimerkiksi mediaesityksiä. Keskustelut esityksistä ovat toisia kunnioittavia. Keskusteluissa kunnioitetaan myös arviointia ja tulkintoja. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18-19.)

Vastaanoton taitojen harjoittelu on tärkeää. Harjoittelun päämääränä on se, että lapsi pystyy iän lisääntyessä kriittisesti pohtimaan, tulkitsemaan ja analysoimaan mediakokemuksiaan ja muodostamaan niistä mielipiteitä. Tuottamisen taitojen kartuttamisen päämääränä on se, että lapselle muodostuu käsitys median toimintavoista ja rakenteista. Taitoja kartuttamalla lapsi oppii käyttämään erilaisia mediavälineitä ja luomaan omaa mediakulttuuria. Vastaanottamisen taidoissa työtavat ovat mediaesitysten kuvailu, arviointi ja tulkinta ja eri medioihin tutustuminen. Tuottamisen taitojen työtavat ovat median hyödyntäminen ympäristön tutkimisessa, median eri ilmaisumuotoihin tutustuminen, tutus-

tuminen eri medioihin ilmaisun välineenä ja vaikuttaminen mediaan esimerkiksi järjestelemällä oma näyttely. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 19.)

3.6 Mediakasvatuksen sisällölliset osa-alueet

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatusta voi orientoida viiteen eri osa-alueisiin. Osa-alueet ovat matematiikka, luonnontiede, historia ja yhteiskunta, esteettisyys, eettisyys ja uskonto. Mediakasvatus auttaa ja tukee lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä. Lasten mediakulttuuri on täynnä matemaattista informaatiota sisältäviä materiaaleja. Esimerkkeinä ovat kuvat ja muut mediaesitykset. Materiaaleja voidaan tutkia matemaattisten käsitteiden avulla. Matemaattista mediakasvatusta voidaan harjoittaa kuvia tai mediaesityksiä tutkimalla ja hyödyntämällä medialaitteita. Lapset voivat laskea, vertailla, päätellä, etsiä ja luokitella valokuvissa tai muissa mediaesityksissä esiintyviä asioita. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 22-23.)

Luonnontieteellinen orientaatio ja mediakasvatus tarjoaa mahdollisuuksia ympäristön monipuoliseen tutkimiseen mediaa hyödyntäen. Luonnontieteellisessä osa-alueessa syvennytään luonnonilmiöihin ja elolliseen ja elottomaan ympäristöön havainnoimalla, kokeilemalla ja tutkimalla. Median avulla voidaan herättää innostusta ja kiinnostusta ympäristöä kohtaan. Luonnontieteeseen orientoituvaa mediakasvatusta voidaan toteuttaa tekemällä retkiä luontoon, kaupunkiympäristöön tai museoon. Ennen retkiä lapsia tutustutetaan aiheeseen kuvien, äänien tai tarinoiden avulla. Nykypäivänä usean lapsen kokemus luonnosta syntyy median välityksellä. Saduissa ja elokuvissa luontoon liittyvät asiat tai eläimet eivät aina vastaa todellisuutta. Lasten kanssa onkin hyvä pohtia, millaisena luonto kuvataan saduissa tai kuvissa ja verrata sitä luonnosta saatuihin yhteisiin kokemuksiin. Luonnontieteellisessä orientaatioissa on tavoitteena mediatuotantoon osallistuminen ja sisältöjen luominen. Lasta kannustetaan tutustumaan eri mediavälineisiin ja kokeilemaan niitä. Mediavälineitä hyödyntämällä lapset voivat tutustua aikuisten kanssa esimerkiksi sään havainnointiin. Lisäksi lapset voivat askarrella omia mediavälineitä ja rakentaa, esimerkiksi uutisstudion. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 23-24.)

Historiallis-yhteiskunnalliseen orientoituva mediakasvatus tutustuttaa lapsen menneisyyteen ja nykyaikaan. Mediakasvatus tarjoaa runsaasti välineitä, joiden avulla voidaan tutkia, havainnollistaa ja tallettaa mennyttä, nykyistä ja tulevaa elämää. Valokuvia, kirjoja ja dokumentteja hyödyntämällä lapsi saa tietoa perheen ja suvun historiasta sekä Suomen ja maailman historiasta ja nykyajasta. Historiallis-yhteiskunnallista mediakasvatusta lasten kanssa voidaan toteuttaa haastatteleamalla vanhempia, kokoamalla sukupuun tai tutustumalla varhaisiin median muotoihin, esimerkiksi varjoteatteriin. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 24-25.)

Esteettinen orientaatio sisältää kirjallisuutta, musiikkia, liikuntaa, draamaa, kädentaitoja ja tanssia. Jokaisella sisältöalueella voidaan hyödyntää mediakasvatuksen teemoja. Ne toteutuvat lapsen taiteellisessa kokemisessa ja ilmaisussa. Mediakasvatusta tällä osa-alueella voidaan toteuttaa esimerkiksi katsomalla elokuvia, kuvia tai ääniä, tehden niistä omia tulkintoja. Musiikkia ja erilaisia ääniä kuuntelemalla harjoitellaan kuuntelutaitoa ja kuullun erittelyä. Omien mediaesitysten luominen, tarinoiden kertominen ja piirtäminen ovat tapoja toteuttaa esteettistä mediakasvatusta. Tavoitteena on antaa lapselle välineitä itseilmaisun ja kokemusten ja elämysten vastaanottamiseen. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 25.)

Eettisessä orientaatioissa tarkastellaan oikeaa ja väärää, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja erilaisia tunteita. Mediakasvatuksessa eettinen orientaatio on keskeinen asia. Lasten kanssa voidaan käsitellä mediaesitysten ja -sisältöjen teemoja yhdessä keskustellen ja pohtien. Voidaan keskustella, onko mediaesitys totta vai tarua tai mikä oli oikein tai väärin tehty. Keskustella voi myös mediaesityksen nostamista tai siinä esiintyvistä tunteista. Omien tunteiden tunnistaminen ja työstäminen on tärkeä osa mediakokemusta. Kasvattajan rooli eettisessä orientaatioissa korostuu. Vastuu ikärajojen noudattamisesta ja haitallisen sisällön suojelemisesta on aina kasvattajalla. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 26.)

3.7 Mediakasvatus käytännössä

Mediakasvatusta voidaan toteuttaa tavallisessa varhaiskasvatusympäristössä eikä se vaadi erityistä välineistöä. On tärkeää antaa lapsen olla osallisena mediakasvatusympäristön rakentamisessa. Mediakasvatusympäristöä voi laajentaa päiväkodin ulkopuolelle esimerkiksi kirjastoon tai museoon. Ympäristössä on hyvä olla mediakasvatuksellisia virikkeitä myös lapsen omaan ehtoiseen käyttöön. Mediakasvatusmateriaaleja ja -välineitä on hyvä tarjota monipuolisesti. Materiaalit ja välineet tulee olla lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivia. Mediakasvatukseen sisältyviä materiaaleja ja välineitä ovat esimerkiksi lehdet, kirjat, pelit, musiikki ja kännykät. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 15.)

Sanoma- ja aikakauslehdet ovat monipuolisia ja helposti saatavilla olevia materiaaleja. Selataan lasten kanssa lehtiä ja katsellaan kuvia. Lehtikuvista voidaan tunnistaa tuttuja henkilöitä kuten urheilijoita tai julkisuuden henkilöitä. Lapset voivat etsiä lehden kuvista eri ammatteja ja kertoa, mitä tietävät kyseisistä ammateista. Annetaan lasten suunnitella päiväkodille oma sanomalehti. Lapset voivat itse keksiä uutisia. Aiheet voivat liittyä päiväkotiin, lapsen arkeen tai olla seipitettyjä. Videokuvataan uutiset ja esitetään muille. (Henriksson ym. 2006, 78-80.)

Pelit ja pelaaminen tukevat eniten lapsen kielellistä ja kognitiivista kehitystä. Virtuaaliset oppimispelit opettavat lapsille ongelmanratkaisua, päättelyä ja visuaalista hahmottamista. Pelien myötä lapsen muisti ja avaruudellinen ajattelu harjaantuu. Pelataan erilaisia pelejä lasten kanssa. Peleistä voi myös keskustella, mikä on hauskinda pelaamisessa tai mikä on lapsen suosikkipeli. Päiväkodilla voi järjestää myös pelipäivän, milloin lapsi saa tuoda lempipelinsä päiväkotiin. (Henriksson ym. 2006, 66-77.)

Saduttaminen on yksi tapa toteuttaa mediakasvatusta. Saduttaminen tarkoittaa sitä, että lapsi päättää itse, mistä haluaa kertoa sadun. Aikuinen kirjoittaa lap-

sen kertoman sadun sanatarkasti muistiin. Saduttaminen vahvistaa lapsen itsetuntoa, antaa tilaa lapsen omille ajatuksille ja tukee kielen oppimista ja ilmaisua. Lasten kanssa voi toteuttaa saduttamista yksin tai ryhmässä. Kirjoja voi hyödyntää esimerkiksi tutkimalla kirjan kuvia, keskustelemalla tarinan tapahtumista tai pitämällä kirjanäyttelyn. (Henriksson ym. 2006, 34-40.)

Kännyköitä voi hyödyntää monipuolisesti. Niitä voidaan käyttää valo- ja videokuvaamiseen, äänittämiseen ja musiikin kuunteluun. Lasten kanssa voi askarrella jokaiselle oman kännykän käyttäen mielikuvitusta. Valokuvataan kännyköillä. Lasten ottamat valokuvat tuovat esiin ympäristön lapsen näkökulmasta. Katsotaan yhdessä otettuja valokuvia ja keskustellaan niistä. Lapset voivat myös videokuvata päiväkodin tapahtumia tai leikkejään. (Henriksson ym. 2006, 94-97.)

Musiikki ja äänet ovat osa mediakasvatusta. Meitä ympäröivää ääniympäristöä voi kartoittaa tekemällä retkiä erilaisiin ympäristöihin. Lasten kanssa voi suunnitella retken esimerkiksi metsään, jossa pysähdytään kuuntelemaan erilaisia ääniä. Musiikin ja äänen tuottaminen korostavat lapsen luovaa ajattelua, spontaaniutta ja elämyksellisyyttä. Hyödynnetään kehoa erilaisten äänien tuottamiseen: annetaan lasten keksiä itse ja muut matkivat perässä. (Henriksson ym. 2006, 60-66.)

Mediakasvatusta toteutetaan alle 3-vuotiaiden parissa myötäelämisen alkeita oppien. Alle 3-vuotiaille opetetaan mediakasvatusta myös mallioppimisen kautta. Lapsuuden varhaisvuosina lapselle kehittyvät perusluottamus ja kiintymyssuhteet. Perusluottamus ja kiintymyssuhteet ovat myöhempien ihmissuhteiden tukipilari. Minuus ja oma persoonallisuus jatkuvat uhmakauteen saakka. Samalla harjoitellaan itsenäistymistä. Lapselle opetetaan sitä, että he ovat erossa vanhemmistaan. Lapsille vakuutetaan, että vanhemmat palaavat heidän luokseen, vaikka vanhempia ei koko ajan näe. Pienille lapsille luetut sadut ja median tarinat auttavat lasta samaistumaan satujen aiheuttamiin tunteisiin. Tunne-

elämykset ovat hyväksi, koska ne kehittävät tunteiden hallintaa. (Henriksson ym. 2006, 16.)

Mallioppiminen on yksi oppimisen tapa pienillä lapsilla. Pieni lapsi oppii mallioppimisen avulla eli matkimalla median malleja. Mallioppimisen kautta lapsi voi oppia esimerkiksi tekemään kotitöitä, mutta lapsi voi oppia myös väkivaltaisia toimintatapoja. Varhaiskasvattajien ja huoltajien tulee suojella pientä lasta median haitallisilta vaikutuksilta. (Henriksson ym. 2006, 16.)

Varhaiskasvattajan tulee tarjota tilaisuuksia lasten leikeille ja itseilmaisulle. Itseilmaisuun kuuluvat esimerkiksi piirtäminen ja laulaminen. Varhaiskasvattajan tulee tarjota lapselle tunteita, virikkeitä ja elämyksiä ikätaso huomioon ottaen. Lasten tulee saada tutustua erilaisiin kirjoihin, musiikkiin ja kuvaohjelmiin. Aikuisten on suojeltava lasta uutisilta, jotka on tarkoitettu vain aikuisille. Alle 3-vuotiaita tulee suojella kuvilta ja ääniltä, jossa on esimerkiksi kauhua ja väkivaltaa. Televisioita ei saa pitää kotona auki koko ajan. (Henriksson ym. 2006, 17.)

3-6-vuotiaat lapset alkavat hahmottaa sukupuoli-identiteettinsä. Käyttäytymissäännöt ja normit lapset oppivat kaavamaisella tavalla. Maailman ja itsensä hallintaan apua tuovat säännöt ja sopimukset. Säännöt ja sopimukset kuuluvat myös lasten median käyttöön. Leikki-ikäiselle lapselle tulee tarjota erilaisia mediasisältöjä, kuten kirjoja, lehtiä, teatteria ja elokuvia. Varhaiskasvattajan tulee huomata lasten kiinnostuksen kohteet, sillä niillä on tärkeä rooli lapsen psykologisessa kehityksessä. Aikuisen tulee auttaa lasta erottamaan, mikä on faktaa ja mikä on fiktiota. Lasta tulee kannustaa itseilmaisuun myös mediaa hyödyntämällä. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa yhteisleikit ja yhteydet kavereihin. Varhaiskasvattajan tulee huolehtia siitä, että lapset noudattavat elokuvien ja peilien ikärajoja. Median kautta tulleita hämmentäviä asioita tulee käsitellä lasten kanssa yhdessä. Jos lapsi näkee tai kuulee ikävän uutisen, aikuisen tulee käsitellä asiaa yhdessä lapsen kanssa. Lapsen kanssa tulee sopia median käyttöön pelisäännöt. (Henriksson ym. 2006, 18-19.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena. Opinnäytetyön toteuttaminen toiminnallisena tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön työn tai toiminnan ohjaamista tai opastamista. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena on aina konkreettinen tuotos, kuten kirja, ohjeistus tai tietopaketti. Viestinnän ja visuaalisin keinoin pyritään luomaan kokonaisuus, josta voi tunnistaa tavoitellut päämäärät. (Airaksinen & Vilka 2003, 5-6; 51-52.)

Keskusteltuamme Pellon varhaiskasvatuksen esimiehen kanssa kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen henkilökunnalle vinkkivihko mediakasvatuksesta on tarpeellinen. Keskustelun ajankohta oli syksy 2018. Idea opinnäytetyölle oli siis valmiina. Laadimme opinnäytetyösuunnitelman. Suunnitelma hyväksyttiin parin korjauskerran jälkeen.

Kun suunnitelma oli hyväksytty, sovimme ajankohdan, jolloin ohjaamme mediakasvatukseen liittyvät toiminnot lapsille. Laadimme huoltajille kyselyn lasten kuvaamisesta ja kuvien julkaisemisesta. Kyselylomake löytyy liitteestä 1. Toiminnot ohjasimme 5-7.3.2019 Vekkulien ryhmässä. Ryhmässä on 3-6-vuotiaita lapsia. Laadimme vinkkivihkon mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksesta Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

4.2 Toiminnan suunnittelu ja toiminta Pellon päiväkodissa

Opinnäytetyöhömme kuului ohjata mediakasvatukseen pohjautuvaa toimintaa Pellon kunnan päiväkodin lapsille. Tavoitteena oli tutustuttaa lapset medialaitteiden avulla median tuottamiseen. Hyödynsimme tablettia ja tietokonetta. Muistipelikorttien tuottamisen tavoitteena oli tuottaa lasten ottamista kuvista muistipeli. Muistipelissä yhdistyi medialaitteiden käyttö ja kädentaidot. Muistipelit kehittävät lasten työmuistia ja hahmottamista. Lasten kognitiivinen kehitys edistyy.

Tunnetaitohipan tavoitteena oli harjoitella tunne- ja vuorovaikutustaitoja, jotka ovat osana mediakasvatusta. Valitsimme ohjausryhmäksi Vekkulit, iältään 3-6 -vuotiaita. Suunnittelimme tarkoin, mitä haluamme lasten kanssa tehdä ja mitkä toiminnot olisivat sellaisia, jotka hyödyntävät meidän oppimisen lisäksi työntekijöiden ja lasten oppimista. Suunnittelimme, että ohjaisimme toimintaa kolmen päivän ajan. Toimintaan sisältyi lasten kanssa valokuvausta, vuorovaikutustaitoihin pohjautuvaa leikkiä, tabletin ja tietokoneen käyttöä sekä muistipelikorttien askartelua. Ennen toiminnan aloittamista teimme lupakyselylomakkeet lasten vanhemmille, joissa kysyttiin, saako lasta valokuvata päiväkodilla sekä saako kuvia käyttää opinnäytetyössä. Kerroimme, että opinnäytetyö julkaistaan Internetissä ja se on kaikille julkinen. Toiminnot ohjattiin viikolla 10. (Henriksson ym. 2006, 66-77.)

Ensimmäinen ohjauspäivä oli tiistaina 5.3.2019. Aamupalan jälkeen lapset koontuivat kanssamme sohvalle, missä kerroimme päivän ohjelmasta ja miksi olemme tulleet päiväkodille. Kerroimme, että lapset saavat valokuvata tabletilla päiväkodista oman lempipaikan ja valokuvista tehtäisiin muistipeli. Otimme kaksi lasta kerrallaan mukaamme ja vuorollaan he saivat kertoa lempipaikkansa, josta otettiin valokuva. Avustimme lapsia, sillä osa lapsista käytti tablettia ensimmäisen kerran. Kun valokuvat oli otettu, otimme muutaman lapsen kerrallaan mukaamme toimistoon. Lapset saivat avustuksellamme itse siirtää ottamansa valokuvan tietokoneelle ja tulostaa sen. Myös tietokoneen käyttö oli monelle ensimmäinen kokemus. Tuona päivänä lapsia oli vain seitsemän, joten valokuvausta jatkettiin seuraavana päivänä. Päivälevon aikana leikkasimme valokuvat, jotta lapset saisivat liimata ne myöhemmin kartongille. Päivän päätteeksi kysyimme lapsilta palautetta, joka oli positiivista. Lapset saivat antaa myös toiminnalle peukun tai surunaaman.

Toinen ohjauspäivä alkoi samoissa merkeissä kuin ensimmäinen. Lapset kerääntyivät aamupalan jälkeen sohvalle ja kerroimme päivän kulusta. Kerroimme uudelleen, mitä teemme päiväkodilla, sillä hoidossa oli lapsia, jotka eivät olleet edellisenä päivänä paikalla. Jatkoimme valokuvausteemalla. Otimme mukaan

lapsia, jotka tiistaina eivät olleet hoidossa. Näistä lapsista osa oli jo ennestään käyttänyt tablettia. Avustimme lapsia tietokoneen sekä tulostimen käytössä. Kun kaikki hoidossa olleet olivat valokuvanneet oman lempipaikkansa, hoksasimme, että kuvia tarvitaan vielä lisää. Ulkoilun aikana osa lapsista annettiin valokuvata lempipaikka tai -lelu päiväkodin pihalta. Päivälevon jälkeen lapset saivat liimata omat leikatut valokuvansa kartongille. Lapset olivat myös mukana kartongin värin valitsemisessa. Kun kuvat oli liimattu, leikkasimme valokuvat kartongista. Lapset saivat sen jälkeen laittaa omat kuvansa laminointitaskuun. Lapset saivat pienissä ryhmissä laminoida omat valokuvat. Avustimme ja valvoimme laminointikoneen käyttöä. Leikkasimme laminoidut kuvat sopivankokoisiksi. Iltapäivällä muistipeli oli valmis ja lapset pääsivät pelaamaan sitä meidän kanssa. Yksi lapsista kommentoikin, että "ei me olla ennen päiväkodissa muistipelejä tehty." Päivän jälkeen saimme jälleen positiivista palautetta lapsilta ja päiväkodin henkilökunnalta.

KUVA 1: Muistipelikortit

Hyödynsimme toiminnossamme mediakasvatuksen keskeisiä osa-alueita; median vastaanottamisen, tuottamisen ja kommunikoinnin taitoja, tunnetaitoja sekä

sosiaalisia taitoja. Kuuntelimme lasten toivetta olla uutistenlukijana, mikä on osa mediakasvatusta. Viimeisenä ohjauspäivänä meillä oli tarkoitus ohjata vuorovaikutus- ja tunnetaitoihin pohjautuvia leikkejä. Muutimme suunnitelmaa lasten toiveiden mukaisesti. Etsimme päiväkodista sopivan kokoisen pahvilaatikon, josta askartelimme television. Toinen meistä alkoi suunnitella televisiota. Toinen haastatteli lapsia. Haastattelujen perusteella kirjoitimme uutiset yhdessä lasten kanssa. Lapset halusivat kertoa edellisestä päivähoitopäivästä. He kertoivat myös kuluvan päivähoitopäivän aikana tapahtuvista arjen askareista. Uutisten aiheina oli ruoka, tuleva luontoretki, valokuvaus ja mäenlasku. Television valmistuttua lapset saivat vuorollaan käydä televisiossa lukemassa yhden uutisen. Kuiskasimme lapsille uutisen, jos he unohtivat repliikkinsä. Kuvassimme uutiset videolle ja siirsimme uutiset tietokoneelle. Iltapäivällä heijastimme tietokoneen näytön televisioon ja katsoimme lasten kanssa heidän tekemiään uutislähetyksiä. Mediakasvatuksen sosiaalisten taitojen työtapoihin kuuluu keskustella lasten kanssa mediasisällöstä, yhteisten mediaesitysten tuottaminen sekä lasten ideoiden ja ajastusten hyödyntäminen. Hyödynsimme lapsilta tullutta ideaa, joka samalla opetti heitä, kuinka itse voi tuottaa mediaa. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17-19.)

Leikkimielisesti uutisankkurina oleminen opetti lapsia kunnioittamaan muiden tuotoksia ja tulkintoja, työskentelemään ryhmässä ja hyödyntämään medialaitteita. Valokuvaus, uutisten lukeminen, kertominen, esittäminen ja videointi opettivat lapsia, millä tavoin mediaa voi tuottaa. Eri tuottamisen tavoilla annetaan lapselle mahdollisuus esiintymiseen ja eläytymiseen. Niiden kautta lapsi saa äänensä kuuluviin ja luo omaehtoista mediakulttuuria. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17-19.)

Päivän loppuksi ohjasimme yhden tunnetaitoihin pohjautuvan leikin. Leikimme lasten kanssa tunnetaitohippaa, jonka tarkoituksena oli käydä erilaisia tunteita läpi. Hippana toiminut lapsi sai itse valita, mitä tunnetta hän levittää. Surua levittävän hipan koskiessa toista, kiinni jäänyt lapsi meni kyykkyyn tai oli surullisen näköinen. Kiinnijääneen pystyi pelastamaan halaamalla. Hippaleikin jälkeen

keräsimme lapsilta palautetta. Laitoimme lapset makaamaan lattialle, pää toisen lapsen mahan päälle. Tästä muodostui letti. Lapset lähtivät letistä yksi kerrallaan pois. Lopuksi keräsimme palautetta lapsilta: lapsi valitsi joko peukun tai surunaaman. Saimme peukkuja yhtä surunaamaa lukuunottamatta. Päiväkodin työntekijät olivat todella tyytyväisiä ohjauksiimme.

4.3 Vinkkivihko ja sen sisältö

Laadimme vinkkivihkon Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Tavoitteena on lisätä varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoisuutta mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Rohkaisemme henkilöstöä toteuttamaan mediakasvatuksen eri menetelmiä osana Pellon kunnan varhaiskasvatuksen arkea. Tavoitteena on, että henkilöstö saa vinkkivihkosta ideoita mediakasvatuksen toteuttamiseen arjen erilaisissa tilanteissa. Vinkkivihko antaa tietoa mediakasvatuksen näkökulmista ja tietoa siitä, mitä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on sanottu mediakasvatuksesta. Vinkkivihko löytyy liitteestä 2. Vinkkivihkon kuvat on otettu viikolla kymmenen. Kuvat on otettu osana opinnäytetyömme toiminnallista osuutta.

Keskustelimme Pellon kunnan varhaiskasvatuksen esimiehen kanssa päiväkodin henkilökunnan mediakasvatustaidoista syksyllä 2018. Varhaiskasvatuksen esimiehen kanssa käydyn keskustelun yhteydessä paljastui, että henkilöstön tulisi toteuttaa enemmän mediakasvatusta varhaiskasvatuksen arjessa. Ehdoitimme esimiehelle, että teemme opinnäytetyönämme vinkkivihkon päiväkodin henkilöstön käyttöön. Esimiehen mukaan vinkkivihko mediakasvatuksesta tulisi tarpeeseen osana Pellon kunnan varhaiskasvatuksen arkea. Päiväkodin henkilöstö, lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat tarvitsevat lisää vinkkejä toteuttaa mediakasvatuksellista toimintaa.

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN ARVIOINTI

5.1 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyömme toiminnallisesta osuudesta saimme enimmäkseen positiivista palautetta. Kysyimme Pellon päiväkodin henkilöstöltä palautetta toiminnallisen osuuden toteuttamisesta. Henkilöstön mukaan toiminta oli hyvin suunniteltu ja se oli monipuolista. Lisäksi toiminta sujui hyvin ja lapset selvästi tykkäsivät erilaisesta toiminnasta keskellä päiväkodin hektistä arkea. Meillä oli ohjaustaidot hyvin hallinnassa. Kehittämiskohtia ei ollut, sillä kaikki ohjaushetket menivät hyvin. Lapsilta saatu palaute oli enimmäkseen positiivista.

Alkuperäinen suunnitelma ei toiminut, joten muutimme sitä hieman. Tarkoituksenamme oli ohjata valokuvausta tabletilla muutamalle lapselle kerrallaan. Totesimme tämän olevan hieman haasteellista. Haasteellisuus johtui osittain siitä, että osa lapsista käytti tablettia ensimmäisen kerran. Koimme helpommaksi ohjata kahta lasta kerrallaan, jotta lapset tulisi yksilönä huomioitua paremmin. Toteutimme valokuvauksen ja muistipelikorttien tekemisen kahden lapsen kanssa kerrallaan.

Lapset olivat toivoneet, että he saisivat toimia uutisankkureina. Tartuimme tähän lasten toiveeseen. Askartelimme pahvilaatikosta television. Laadimme yhdessä lasten kanssa uutiset edellisen päivän tapahtumista. Lapset saivat vuorollaan lukea yhden uutisen. Uutisissa oli siis monta uutisankkuria. Lapset olivat innoissaan mukana toiminnassa. Uutiset ovat osa mediakasvatusta. Uutisten laatiminen ja esittäminen on osa mediakasvatuksen toteuttamista.

Tunne- ja kaveritaitoja tulee harjoitella, jotta lapsella olisi kyky käsitellä median aiheuttamia tunteita. Ohjasimme lapsille tunnetaitohippaa. Hippana ollut lapsi levitti joko iloisia tai surullisia tunteita huivin avulla. Toinen huivi levitti iloisia tunteita, toinen surullisia. Lapsi jäi joko iloisena tai surullisena paikalleen ja hänet pystyi pelastamaan halauksen avulla. Lapset innostuivat hipasta niin, että sitä

on leikitty päiväkodissa myöhemmin keväällä. (Media varhaiskasvatuksessa 2017, 18.)

Vinkkivihko on mielestämme ytimekäs kokonaisuus mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Mielestämme vinkkivihkon värikäs ulkoasu on hyvä. Ulkoasu innostaa tutustumaan vihkoon. Vinkkivihkon laadimme vasta ohjaustuokioiden jälkeen, jotta voimme hyödyntää ohjaustuokioiden aikana ottamiamme kuvia. Vinkkivihkon tarkoitus ei ole neuvoa varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Tarkoitus on se, että varhaiskasvattajat alkaisivat hyödyntää mediakasvatusta osana varhaiskasvatuksen arkea. Lisäksi halusimme, että varhaiskasvattajien tietoisuus mediakasvatuksesta lisääntyisi.

5.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme on toiminnallinen. Toteutustapa on tuotekohtainen. Tuotekohtaisen opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa esimerkiksi ohjeistus, tietopaketti, messuosasto tai tapahtuma. Tuotteemme on vinkkivihko. Hyödynsimme ajankohtaista tietoa mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Lähteemme ovat luotettavia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51.)

Hankimme Pellon kunnalta toimeksiantosopimuksen. Kuvausluvut hankimme lasten huoltajilta. Kuvauslupa löytyy liitteestä 1. Varhaiskasvatuslaki antaa määräyksiä salassapitovelvollisuudesta. Noudatimme salassapitovelvollisuutta opinnäytetyömme aikana. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan salassa pidettäviä asioita ovat muun muassa lapsen henkilökohtaiset asiat. Opinnäytetyössämme emme käytä lasten nimiä, vaan puhumme yleisellä tasolla lapsista. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 8.40 §)

Työssämme noudatimme eettisiä periaatteita, jotka on kirjattu humanistisen, käyttäytymistieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen periaatteisiin. Noudatimme työssämme lasten yksityisyyden suojaa. Yksityisyyden suoja on kirjattu perustuslakiin. Yksityisyyden suojan tärkein osa-alue on tietosuojaa. Huo-

lehdimme siitä, että opinnäytetyömme aineisto ja kuvat pysyvät suojassa ulkopuolisilta. Huolehdimme, että opinnäytetyömme aikana saamamme tiedot lapsista pysyvät luottamuksellisina. Kuvat, joita emme opinnäytetyössämme tarvitse hävitetään. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 8.)

6 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme käynnistyi syksyllä 2018. Ajattelimme, että opinnäytetyömme liittyy Pellon kunnan varhaiskasvatukseen. Ideanamme oli laatia vinkkivihko Pellon kunnan varhaiskasvatukselle mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Mediakasvatus on osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Mediakasvatus kuuluu oppimisen alueissa tutkin ja toimin ympäristössäni alueeseen. Vinkkivihkon lisäksi suunnittelimme, että ohjaamme mediakasvatukselista toimintaa Pellon päiväkodin lapsille. Keskustelimme opinnäytetyömme tekemisestä Pellon kunnan varhaiskasvatuksen esimiehen kanssa sekä mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö Pellon varhaiskasvatuksessa. Esimiehen mielestä idea toteuttaa opinnäytetyö Pellon kunnan varhaiskasvatukselle oli hyvä. Ehdotimme edellä mainittua vinkkivihkon laatimista varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Esimies innostui asiasta. Kun olimme päättäneet, että laadimme vinkkivihkon, keskustelimme opinnäytetyömme ideasta opinnäytetyömme ohjaajien kanssa. Keskustelimme alussa siitä, onko työ liian vaativa toteuttaa. Pellon kunnan varhaiskasvatus tarvitsi vinkkivihkon. Saimme luvan tuottaa vinkkivihkon. (Opetushallitus 2018, 45-46.)

Laadimme opinnäytetyösuunnitelman. Muokkasimme suunnitelmaa kaksi kertaa ja suunnitelma hyväksyttiin alkuvuodesta 2019. Alkuperäinen suunnitelmamme oli, että toiminnat olisi ohjattu viimeistään joulukuun loppuun mennessä vuonna 2018. Vinkkivihkon oli tarkoitus olla valmiina vuoden 2018 loppuun mennessä. Kun suunnitelma hyväksyttiin, alkoi opinnäytetyö edetä askel askeleelta eteenpäin. Pehdyimme matkan aikana mediakasvatukseen laajasti. Keskityimme mediakasvatukseen varhaiskasvatuksen piirissä.

Mediakasvatuksesta ajankohtaisempaa tekee median ja sen sisällön yleistyminen arjessamme. Varhaiskasvatus tarvitsee monia eri menetelmiä mediakasvatuksen toteuttamiseen. Ajankohtainen tieto mediakasvatuksesta sekä vinkit luovien ja toiminnallisten tehtävien toteuttamiseen tulevat tarpeeseen. Tavoitteenamme oli laatia Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle vinkkivihko

mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Ohjasimme mediakasvatukseen pohjautuvaa toimintaa Pellon päiväkodin Vekkulit-ryhmässä. Ohjaukset olivat lapsilähtöisiä ja niille oli reilusti aikaa. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 6.)

Ohjasimme mediakasvatukseen pohjautuvaa toimintaa Pellon päiväkodin Vekkulit-ryhmässä. Toiminnot ohjasimme keväällä 2019. Kolmen päivän aikana lapset saivat harjoitella valokuvaamista tabletilla, kuvien siirtämistä tietokoneelle, kuvien tulostamista ja laminoimista. Lapset valitsivat lempipaikan päiväkodistään ja kuvista valmistimme yhdessä lasten kanssa muistipelikortit. Muistipelikortit jäivät päiväkodin käyttöön. Valokuvaukseen ja muistipelikorttien valmistamiseen kului aikaa kaksi päivää. Kolmantena päivänä tuotimme lasten kanssa leikkimielisen uutislähetyksen ja ohjasimme lapsille tunnetaitohipan. Idea uutisten tuottamiseen tuli lapsilta. Uutisten aiheiksi valikoitui edellisen päivän tapahtumat päiväkodissa. Päätimme sen, että aihe on edellinen päivähoitopäivä. Lapset saivat itse kertoa yhden tärkeän asian edellisestä päivähoitopäivästään.

Tunnetaitohipan ideana harjoitella erilaisten tunteiden tunnistamista ja näytellä niitä. Lapset lähtivät innoissaan tunnetaitohippaan mukaan. Toimintojen tarkoituksena oli harjoitella sosiaalisia taitoja. Mediakasvatuksen yksi työtapa on se, että lapset saavat tuottaa yhdessä mediaesityksen. Uutiset ovat esimerkki mediaesityksestä. Toiminnoissa toteutui se, että lasten toiveita kuunneltiin. Mediakasvatuksen työtapa toteutui käytännössäkin. Lapset oppivat toimimaan yhdessä ja he kunnioittivat toisten mielipiteitä ja esityksiä. Mediakasvatuksessa on yhtenä työtapana harjoitella tunteiden ilmaisemista ja tulkintaa. Pellon päiväkodissa tunne- ja kaveritaidot ovat painopistealueena keväällä 2019. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18-19.)

Ennen toiminnallista osuutta olisimme voineet laatia esimerkiksi kyselylomakkeen Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilöstölle heidän mediakasvatustietämyksestään ja ohjaustaidoistaan. Lähtökohtien kartuttamisen avulla olisi ollut helpompi lähteä työstämään toiminnan suunnittelua ja vinkkivihkon laatimista.

Kuitenkin varhaiskasvatuksen esimiehellä oli riittävästi tietoa henkilöstön mediakasvatustaidoista, joten aloimme työstää suunnitelmaamme. Kirjallista työtä olisi voinut aloittaa kirjoittaa jo syksyllä 2018. Periaatteessa olemme työstäneet opinnäytetyötämme suunnitelmaa lukuunottamatta kevään 2019 ajan.

Opinnäytetyömme toiminnallinen osuus olisi voinut olla pidempikin kuin kolme päivää. Esimerkiksi mediaviikko olisi ollut hyvä idea. Lasten kanssa olisi voinut toteuttaa esimerkiksi mediakasvatukseen pohjautuvan projektin. Sanomalehden tuottaminen olisi ollut hyvä idea. Opinnäytetyötämme tehdessämme opimme aikataulutusta ja sitä, että kaikki ei mene aina niin kuin on suunnitellut. Opimme mediakasvatuksesta ja sen laajuudesta paljon. Tietomme siitä, miten monella eri tavalla mediakasvatusta voi toteuttaa on lisääntynyt. Opinnäytetyö on kehittänyt organisaatiokykyämme, jota tarvitsemme paljon tulevassa työssämme. Olemme innostuneet mediakasvatuksen toteuttamisesta tulevassa työssämme. Tiedämme, mistä vinkkejä mediakasvatuksen toteuttamiseen löytyy. Telemämme vinkkivihko on tulevaisuudessa meidänkin apunamme mediakasvatuksen toteuttamisessa.

Ohjaajat ovat tukeneet meitä riittävästi opinnäytetyömme eri vaiheissa. Olemme saaneet arvokasta palautetta matkan varrella. Olisimme voineet olla aktiivisempia esimerkiksi käymään ohjaajien kanssa läpi opinnäytetyötämme. Olisi ollut työn edistymisen kannalta tärkeää, että olisimme nähneet muutaman kerran kasvatusten ohjaajien kanssa matkan aikana. Ohjaajat ovat vaatineet meidät tekemään suunnitelmasta lähtien työmme huolellisesti.

LÄHTEET

Henriksson, A., Niinistö, H. (toim.), Pentikäinen, L. & Ruhala, A. (toim.) 2006. Mediametkaa! -mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Gummerus kirjapaino Oy: Jyväskylä

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.

Lehtikangas, A. & Mulari, H. 2016. ”Mä en oo kattonu mut mä vaan tiiän ne”: havainnointi, medialeikit ja eronteot päiväkodissa. Teoksessa H. Mulari (toim.) Solmukohtia. Unigrafia, Helsinki.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Stakes & Opetusministeriö. Mediamauffinssi -hanke. Seiska Oy: Iisalmi.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2019. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 2.5.2019
<https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/mediakasvatus-varhaiskasvatuksessa/>

Mulari, H (toim.) 2016. Solmukohtia. Helsinki: Paino Unigrafia.

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 5.4.2019
https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf

Seudullinen varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Viitattu 3.5.2019
<http://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2017/06/KEMIN-VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA.pdf>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin järjestämiseksi. Helsinki. Viitattu 3.5.2019
<https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

Varhaiskasvatustalaki 13.7.2018/540 Viitattu 5.4.2019
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Valkonen, S. ym. Media varhaiskasvatuksessa. 2017. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Painotalo Plus Digital, Helsinki. Viitattu 5.4.2019
https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

LIITTEET

Liite 1. Valokuvauslupakysely huoltajille

Tiedote opinnäytetyön toiminnallisesta osuudesta vanhemmille!

Olemme Lapin ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijoita. Teemme opinnäytetyömme Pellon varhaiskasvatukselle. Opinnäytetyömme aiheena on mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Laadimme Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilökunnalle infovihkon mediakasvatuksesta ja sen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa.

Tarkoituksenamme on ohjata päiväkodin lapsille mediakasvatukseen liittyvää toimintaa viikolla 10. Raportoimme toiminnan opinnäytetyöhömme osittain valokuvilla, joten tarvitsemme teiltä vanhemmilta/huoltajilta luvan kuvata lapsianne. Opinnäytetyöt ovat julkisia ja ne julkaistaan www.theseus.fi Internet-sivustolle.

Lapsen etu- ja sukunimi:

Vanhemman/huoltajan allekirjoitus:

Saako lapsianne kuvata? Kyllä___ Ei___

Saako lapsenne kuvat näkyä henkilökunnan infovihkossa? Kyllä___ Ei___

Saako lapsenne kuvat esiintyä opinnäytetyössämme? Kyllä___ Ei:___

Palauta kyselylomake **keskiviikkoon 27.2.2019** mennessä

Yhteistyöterveisin: Mimma Vittikko ja Nelma Anttila

Liite 2. Mediakasvatuksen vinkkivihko

MEDIAKASVATUKSEN VINKKIVIIHKO

VINKKEJÄ MEDIAKASVATUKSESTA PELLON KUNNAN VARHAISKASVATUKSEEN

Nelma Anttila
Mimma Vittikko

2019

1 JOHDANTO	3
2 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA; NÄKÖKULMAT JA TAVOITTEET	4
3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA MEDIAKASVATUS	7
4 HARJOITELTAVAT TAIDOT	8
5 KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ	10
LÄHTEET	13

1 JOHDANTO

Nykypäivänä media ja sen tuottama sisältö on osa arkeamme. Median tuleminen osaksi arkipäiväämme tekee mediakasvatuksesta ajankohtaista. Nykyään varhaiskasvatus hyödyntää itse mediaa ja medialaitteita. Varhaiskasvatus tarvitsee erilaisia menetelmiä mediakasvatuksen toteuttamiseen, koska mediateknologia ja sen muodot muuttuvat ja kehittyvät nopeasti. Päiväkodin henkilökunta voi kokea, että opiskelujen aikana tai omasta lapsuudesta saadut ja opitut tiedot eivät enää tarjoa riittävää apua ja tukea mediakasvatukseen. Sen vuoksi ajankohtainen tieto mediakasvatuksesta sekä vinkit luovien ja toiminnallisten tehtävien toteuttamiseen tulee tarpeeseen. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 6.)

Vinkkivihkon tarkoituksena on tuoda tietoa mediakasvatuksesta Pellon kunnan varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Vihko sisältää tietoa mediakasvatuksesta ja miten sitä voidaan toteuttaa varhaiskasvatuksessa.

2 MEDIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA; NÄKÖKULMAT JA TAVOITTEET

Alle kouluikäiset lapset elävät keskellä erilaisia medioita. Pienet lapset elävät maailmassa, missä he ovat maailmanlaajuisen kulutuskulttuurin kohteita. Esimerkkejä median näkymisestä varhaiskasvatuksessa ovat sisustus, lelut, kirjat ja leikit. Toiset lapset ovat kiinnostuneita mediasta, toiset taas eivät ole. Tämä aiheuttaa sen, että median vaikutuksesta lapset voivat löytää toisensa. Asialla on myös kääntöpuoli, media erottaa lapsia toisistaan. Median kuluttamiseen ja tuottamiseen vaikuttavat aikuiset, kuten vanhemmat ja varhaiskasvattajat. Lasten tietämys mediasta kasvaa sosiaalisissa tilanteissa aikuisten seurassa. (Lehtikangas & Mulari 2016, 28-30.)

Mediakasvatus on mediataitojen harjoittelemista. Mediakasvatuksella kehitetään kriittistä medialukutaitoa. Medialukutaito on nykypäivän yksi kansalaistaidoista. Mediakasvatuksen toiminnan tehtävänä on edistää median käyttötaitojen kehittymistä ja kykyä hyötyä ja nauttia mediasta ja sen mahdollisuuksista. Tasapainoinen mediasuhteen luominen on tavoitteena mediakasvatuksessa. Lapsi on mediakasvatuksen keskiössä ja mediakasvatuksessa lapsi on mediakulttuurissa elävä yksilö, joka elää ja toimii suhteessa ympäröiviin medioihin, joihin hän tutustuu ja joita hän tutkii. Mediakasvatuksen lähikäsitteitä on useita. Mediakasvatuksen toteuttamista varten tarvitaan seuraavat käsitteet: mediakulttuuri, media, mediataidot, kriittinen medialukutaito, mediakasvattaja ja kommunikaatio. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7-9.)

Mediakasvatuksen päämääränä varhaiskasvatuksessa on kehittää lapsen ymmärrystä mediakulttuurista ja vahvistaa lapsen mediataitoja. Lapsen tulisi osata hyödyntää vähitellen mediaa tiedollisiin, taidollisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin koko elämänsä ajan. Varhaiskasvatuksessa lapsen kykyä toimia vastuullisesti median parissa edistetään ja toisten hyvinvointi otetaan huomioon. Mediakasvatuksessa elämyksellinen, kokemuksel-

linen ja leikillinen oppiminen tukevat lapsen mahdollisuuksia toimia aktiivisesti yhteisössään ja edesauttaa osallisuuden tunteen syntymistä. YK:n lapsen oikeuksien mukaan lapsilla on oikeus päästä erilaisiin tietoihin ja kulttuurisisältöihin. Lapsille annetaan mahdollisuus suunnitella toimintaa, annetaan mahdollisuus osallistua päätöksentekoon ja toimia arjen erilaisissa tilanteissa. Toiminnan tulokset kerrotaan lapsille, niitä tutkitaan ja niistä keskustellaan. Toimintaprosessi on tuotosta tärkeämpi. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 10-11.)

Mediakasvatusta tarkastellaan neljästä eri näkökulmasta: taidekasvatuksellisesta, teknologiakasvatuksellisesta, yhteiskunta- ja kulttuurikriittisestä ja suojeluksellisesta näkökulmasta. Taidekasvatuksellinen näkökulma keskittyy median sisältöihin ja omaan tuottamiseen. Teknologiakasvatuksellinen näkökulma hyödyntää tietotekniikkaa kasvatustyössä ja mahdollistaa teknisten laitteiden käytön opetuksessa tai opetuksen kohteena. Yhteiskunnallisen ja kulttuurikriittisen näkökulman tehtävänä on painottaa median taustoja ja rakenteita. Näkökulman tehtävänä on myös analysoida sisältöjä ja pohtia vaikuttavuutta. Suojelullisen näkökulman avulla lasta suojellaan median haitallisilta vaikutuksilta. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7-9.)

Mediakulttuuri on medioiden kyllästämiä kulttuuria. Mediakulttuurissa mediaesitykset ja kommunikaatio ovat median välityksellä kulttuurin keskiössä. Media puolestaan on viestinnän väline, kuten kuva, mainoskuva, uutiskuva, kirja, radio, televisio, tietokone, matkapuhelin, tekstiviesti ja uutiset. Mediataitoihin kuuluu kykyä hankkia tietoa median avulla ja mediasta. Taitoihin kuuluu lukea erilaisia mediatekstejä, eritellä ja tulkita erilaisia mediasisältöjä, hallita medialaitteita ja viestiä medialaitteita käyttäen. Mediataitoihin sisältyy kyky valita itselle sopivia medioita ja sisältöjä ja analysoida vastaanottamaansa tietoa ja viihdettä. Vuorovaikutuksessa olemisen median kautta ja toimiminen omassa yhteisössään ovat myös osa mediataitoja. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7.)

Yksi mediakasvatuksen keskeisistä tavoitteista on kriittinen medialukutaito. Kriittinen medialukutaito harjoittaa mediataitoja. Se on kykyä analysoida, tulkita, luoda, ilmaista, osallistua, kyseenalaistaa ja käyttää mediaa omiin ja yhteisiin tarpeisiin. Mediakasvattaja opettaa lapsille mediataitoja ja medialukutaitoa. Hän tutustuu mediassa meillä oleviin ilmiöihin, suunnittelee ja toteuttaa mediakasvatusta ja on tietoinen turvallisuudesta mediankäytöstä. Kommunikaatio on toiselta nimeltään viestintä. Sillä tarkoitetaan yhteisten merkitysten antamista ja rakentamista ja merkitysten vaihtoa medialaitteiden avulla. Kommunikaatio synnyttää yhteisöllisyyttä, välittää tietoja ja arvoja. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 7.)

Medialukutaidon yksi keskeisimmistä asioista on tuottaa ja ottaa vastaan erilaisia mediatekstejä. On tärkeää osata kommunikaation sosiaaliset käytännöt, joissa mediatekstejä tuotetaan ja vastaanotetaan. Medialukutaitoon liittyy edellä mainittu kriittinen medialukutaito. Yhdys-valloista lähteneitä peruseriaatteita kriittisessä medialukutaidossa on viisi. Kaikkien mediaesitysten tulee olla konstruktioita, esitykset on konstruoitu siten, että esityksiin on käytetty niille ominaista kieltä, jokainen ihminen kokee median tuoman viestin eri tavalla, mediaan sisältyy arvoja ja erilaisia näkökulmia. Monet mediaviestit on luotu tuottamaan rahaa tai valtaa. Peruseriaatteet ovat tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksen arjessa. (Kupiainen & Sintonen 2009, 123-124.)

3 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA MEDIKASVATUS

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mediakasvatus kuuluu oppimisen alueisiin. Oppimisen alueita on viisi: kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni ja kasvan, liikun ja kehityn. Media-
kasvatus kuuluu minä ja meidän yhteisömme alueeseen. Varhaiskasvatuksessa media-
kasvatus tukee lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhtenä
yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvattajat tutustuvat lasten kanssa erilaisiin medioihin ja
mediantuottamista kokeillaan leikinomaisesti turvallisessa ympäristössä. Lapsen elä-
mään kuuluu erilaisia mediasisältöjä, joita pohditaan lasten kanssa yhdessä. Pohdintaan
kuuluu harjoitella lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapset oppivat käyttämään mediaa vas-
tuullisesti toiset huomioon ottaen ohjaamisen kautta. Median eri teemoja voidaan kä-
sitellä liikunnallisten leikkien, piirtämisen ja draaman keinoin. (Opetushallitus 2018,
40-46.)

Varhaiskasvatus tukee lasten ajattelun ja oppimisen taitoja. Taito kuunnella, tunnistaa
ja ymmärtää erilaisia näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita ovat
osa kulttuurista osaamista ja ilmaisua. Lasten kulttuurisen osaamisen ja heidän vuoro-
vaikutus- ja ilmaisutaitojen edistäminen on yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä. Var-
haiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten hyvinvointia ja turvallisuutta. Varhais-
kasvatus ohjaa lapsia tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Lasten myön-
teistä suhtautumista tuetaan varhaiskasvatuksessa. Monilukutaito on perustaito, jon-
ka avulla ymmärretään ympäröivän maailman viestejä kulttuurisesti ja moninaisesti.
Yksi osa monilukutaitoa on se, että lapsia innostetaan kokeilemaan viestejä myös digi-
taalisissa ympäristöissä. Monilukutaito on yksi osa mediakasvatusta ja sen toteutta-
mista. (Opetushallitus 2018, 24-27.)

4 HARJOITELTAVAT TAIDOT

Mediakasvatuksen avulla harjoitellaan turva- ja tunnetaitoja, sosiaalisia taitoja, median vastaanottamista, tuottamista ja kommunikoinnin taitoja. Turvataitoja opettamalla lapset säästyvät median haitallisilta vaikutuksilta. Turvataidot ovat: lapsi käyttää mediaa aikuisen valvonnassa, lapsi katsoo aikuisen ennalta arvioimia sisältöjä, median käyttö sovitaan aikuisen kanssa, lapsi kertoo mediakokemuksistaan aikuiselle, ohjelmien ikärajoja noudatetaan, pelien ikärajat ja symbolit tunnetaan ja niitä noudatetaan. Jos lapsi pelkää jotakin mediassa olevaa asiaa, laite suljetaan. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17.)

Media herättää lapsissa tunteita. Media tuottaa tunnekokemuksia. Lapsille tulee antaa tietoa erilaisista tunteista. Heille tulee opettaa tunteiden tulkitsemista. Mediakasvatuksen avulla harjoitellaan tunnistamaan tunteita ja hallitsemaan niitä. Mediakasvatus opettaa lapsille oman mediasuhteen ja -käyttämisen arviointia ja säätelyä ja omien mediatarpeiden tunnistamista. Lasten kanssa tulee keskustella mediaesitysten herättämistä tunteista. Mediaesitykset voivat aiheuttaa esimerkiksi ilon ja surun tunteita. Varhaiskasvatustavat nimeävät ja tunnistavat tunteita lasten kanssa. Lasten kanssa katsotaan kuvia, kuunnellaan musiikkia, ääniä ja puhetta. Yhdessä aikuiset ja lapset miettivät, mitä tunteita ne herättävät. Aikuiset keskustelevat lasten kanssa heidän mediankäytöstään ja sen aiheuttamista iloista ja suruista. Lasten kanssa on hyvä pohtia mihin mediaa tarvitaan ja käytetään. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18.)

Mediakasvatuksessa harjoitellaan sosiaalisia taitoja. Lapset katsovat esimerkiksi televisioita kavereiden kanssa. Median tuottaminen on yhteistä toimintaa, jossa jokaisen osaaminen on tärkeää. Sosiaaliset taidot ovat tärkeässä roolissa mediakasvatuksen työtavoissa, kuten keskusteluissa ja mediaesityksissä. Sosiaalisia taitoja harjoitellaan

siten, että lapsille annetaan sopivia tehtäviä. Tehtävien pohjalta koostuu esimerkiksi mediaesityksiä. Keskustelut esityksistä ovat toisia kunnioittavia. Keskusteluissa kunnioitetaan myös arviointia ja tulkintoja. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18-19.)

Vastaanoton taitojen harjoittelu on tärkeää. Harjoittelun päämääränä on se, että lapsi pystyy iän lisääntyessä kriittisesti pohtimaan, tulkitsemaan ja analysoimaan mediakokemuksiaan ja muodostamaan niistä mielipiteitä. Tuottamisen taitojen kartuttamisen päämääränä on se, että lapselle muodostuu käsitys median toimintavoista ja rakenteista. Taitoja kartuttamalla lapsi oppii käyttämään erilaisia mediavälineitä ja luomaan omaa mediakulttuuria. Vastaanottamisen taidoissa työtavat ovat: mediaesitysten kuvailu, arviointi ja tulkinta ja eri medioihin tutustuminen. Tuottamisen taitojen työtavat ovat: median hyödyntäminen ympäristön tutkimisessa, median eri ilmaisumuotoihin tutustuminen, tutustuminen eri medioihin ilmaisun välineenä ja vaikuttaminen mediaan esimerkiksi järjestelemällä oma näyttely. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 19.)

5 KÄYTÄNNÖN ESIMERKKEJÄ

Mediakasvatusta voidaan toteuttaa tavallisessa varhaiskasvatusympäristössä eikä se vaadi erityistä välineistöä. On tärkeää antaa lapsen olla osallisena mediakasvatusympäristön rakentamisessa. Mediakasvatusympäristöä voi laajentaa päiväkodin ulkopuolelle esimerkiksi kirjastoon tai museoon. Ympäristössä on hyvä olla mediakasvatuksellisia virikkeitä myös lapsen omaan ehtoiseen käyttöön. Mediakasvatusmateriaaleja ja -välineitä on hyvä tarjota monipuolisesti. Materiaalit ja välineet tulee olla lapsen ikä- ja kehitystasolle sopivia. Mediakasvatukseen sisältyviä materiaaleja ja välineitä ovat esimerkiksi lehdet, kirjat, pelit, musiikki ja kännykät. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 15.)

SANOMA- JA AIKAKAUSILEHDET

Sanoma- ja aikakausilehdet ovat monipuolisia ja helposti saatavilla olevia materiaaleja. (Henriksson, Niinistö, Pentikäinen & Ruhala 2006, 78-80.)

- Selatkaa lasten kanssa lehtiä ja katselkaa kuvia. Lehtikuvista voidaan tunnistaa tuttuja henkilöitä kuten urheilijoita tai julkisuuden henkilöitä.
- Lapset voivat etsiä lehden kuvista eri ammatteja ja kertoa, mitä tietävät kyseisistä ammasteista.
- Antakaa lasten suunnitella päiväkodille oma sanomalehti.
- Lapset voivat itse keksiä uutisia. Aiheet voivat liittyä päiväkotiin, lapsen arkeen tai olla sepitettyjä. Videokuvatkaa uutiset ja esittäkää muille.

PELIT

Pelit ja pelaaminen tukevat eniten lapsen kielellistä ja kognitiivista kehitystä. Virtuaaliset oppimispelit opettavat lapsille ongelmanratkaisua, päättelyä ja visuaalista hahmottamista. Pelien myötä lapsen muisti ja avaruudellinen ajattelu harjaantuu.

- Pelatkaa erilaisia pelejä lasten kanssa. Peleistä voi myös keskustella, mikä on hauskipelaamista tai mikä on lapsen suosikkipeli. Päiväkodilla voi järjestää myös pelipäivän, milloin lapsi saa tuoda lempipelinsä päiväkotiin. (Henriksson ym. 2006, 66-77.)

SADUTTAMINEN

Saduttaminen on yksi tapa toteuttaa mediakasvatusta. Saduttaminen tarkoittaa sitä, että lapsi päättää itse, mistä haluaa kertoa sadun. Aikuinen kirjoittaa lapsen kertoman sadun sanatakkasti muistiin. Saduttaminen vahvistaa lapsen itsetuntoa, antaa tilaa lapsen omille ajatuksille ja tukee kielen oppimista ja ilmaisua. Lasten kanssa voi toteuttaa saduttamista yksin tai ryhmässä. Kirjoja voi hyödyntää esimerkiksi tutkimalla kirjan kuvia, keskustelemalla tarinan tapahtumista tai pitämällä kirjanäyttelyä. (Henriksson ym. 2006, 34-40.)

KÄNNYKÄT

Kännyköitä voi hyödyntää monipuolisesti. Niitä voidaan käyttää valo- ja videokuvaamiseen, äänittämiseen ja musiikin kuunteluun. (Henriksson ym. 2006, 94-97.)

- Lasten kanssa voi askarrella jokaiselle oman kännykän käyttäen mielikuvitusta.
- Valokuvatkaa kännyköillä. Lasten ottamat valokuvat tuovat esiin ympäristön lapsen näkökulmasta. Katsokaa yhdessä otettuja valokuvia ja keskustelkaa niistä.
- Lapset voivat myös videokuvata päiväkodin tapahtumia tai leikkejään

MUSIIKKI

Musiikki ja äänet ovat osa mediakasvatusta. Meitä ympäröivää ääniympäristöä voi kartoittaa tekemällä retkiä erilaisiin ympäristöihin.

- Suunnitelkaa retkiä esimerkiksi metsään, jossa pysähdytään kuuntelemaan erilaisia ääniä.
- Musiikin ja äänten tuottaminen korostavat lapsen luovaa ajattelua, spontaaniutta ja elämyksellisyyttä. Hyödyntäkää kehoa erilaisten äänien

tuottamiseen: antakaa lasten keksiä itse ja muut matkivat perässä. (Henriksson ym. 2006, 60-66.)

Mediakasvatusta toteutetaan alle 3-vuotiaiden parissa myötäelämisen alkeita oppien. Alle 3-vuotiaille opetetaan mediakasvatusta myös mallioppimisen kautta. Mallioppiminen on yksi oppimisen tapa pienillä lapsilla. Pieni lapsi oppii mallioppimisen avulla eli matkimalla median malleja. Mallioppimisen kautta lapsi voi oppia esimerkiksi tekemään kotitöitä, mutta lapsi voi oppia myös väkivaltaisia toimintatapoja. Varhaiskasvattajien ja huoltajien tulee suojella pientä lasta median haitallisilta vaikutuksilta. (Henriksson ym. 2006, 16.)

Varhaiskasvattajan tulee tarjota tilaisuuksia lasten leikeille ja itseilmaisulle. Itseilmaisuuksiin kuuluvat esimerkiksi piirtäminen ja laulaminen. Varhaiskasvattajan tulee tarjota lapselle tunteita, virikkeitä ja elämyksiä ikä tason huomioon ottaen. Lasten tulee saada tutustua erilaisiin kirjoihin, musiikkiin ja kuvaohjelmiin. Aikuisten on suojeltava lasta uutisilta, jotka on tarkoitettu vain aikuisille. Alle 3-vuotiaita tulee suojella kuvilta ja ääniltä, jossa on esimerkiksi kauhua ja väkivalta. Televisioita ei saa pitää kotona auki koko ajan. (Henriksson ym. 2006, 17.)

3-6-vuotiaat lapset alkavat hahmottaa sukupuoli-identiteettinsä. Käyttäytymissäännöt ja normit lapset oppivat kaavamaisella tavalla. Maailman ja itsensä hallintaan apua tuovat säännöt ja sopimukset. Säännöt ja sopimukset kuuluvat myös lasten median käyttöön. Leikki-ikäiselle lapselle tulee tarjota erilaisia mediasisältöjä, kuten kirjoja, lehtiä, teatteria ja elokuvia. Varhaiskasvattajan tulee huomata lasten kiinnostuksen kohteet, sillä niillä on tärkeä rooli lapsen psykologisessa kehityksessä. Aikuisen tulee auttaa lasta erottamaan mikä on faktaa ja mikä on fiktiota. Lasta tulee kannustaa itseilmaisuuksiin, myös mediaa hyödyntämällä. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa yhteisleikit ja yhteydet kavereihin. Varhaiskasvattajan tulee huolehtia siitä, että lapset noudat-

tavat elokuvien ja peilien ikärajoja. Median kautta tulleita hämmentäviä asioita tulee käsitellä lasten kanssa yhdessä. Jos lapsi näkee tai kuulee ikävän uutisen, aikuisen tulee käsitellä asiaa yhdessä lapsen kanssa. Lapsen kanssa tulee sopia median käyttöön pelisäännöt. (Henriksson ym. 2006, 18-19.)

LÄHTEET

Kansikuva: Kuva: Mediataitokoulu.fi

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press 2009

Lehtikangas, A. & Mulari, H. 2016. "Mä en oo kattonu mut mä vaan tiän ne": havainnointi, medialeikit ja eronteot päiväkodissa. Teoksessa H. Mulari (toim.) *Solmukohtia. Unigrafia*, Helsinki 2016

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. *Mediamuffinssi -hanke*. Stakes & Opetusministeriö. Seiska Oy, Iisalmi

Opetushallitus. 2018. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2018:3a*

https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf viitattu 5.4.2019